

ANA - BABA HAKKI

وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا أَمَّا إِلْيُغْنَىٰ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا
أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا آيٌ وَلَا تَنْهَرُهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا ۖ وَخَفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ
الذِّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا ۝ رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا فِي
نُفُوسِكُمْ أَنْ تَكُونُوا صَالِحِينَ فَإِنَّهُ كَانَ لِلْأَوَّابِينَ غَفُورًا ۝ (1)

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَىُّ الْعَمَلِ
أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ؟ قَالَ: الصَّلَاةُ عَلَى وَقْتِهَا، قُلْتُ: ثُمَّ أَىُّ؟ قَالَ: بِرُّ الْوَالِدَيْنِ. قُلْتُ: ثُمَّ أَىُّ؟
قَالَ: الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ. (2)

Muhterem din kardeşlerim, konumuz ana ve baba hakkındadır. Okumuş olduğumuz âyet-i celîlede Cenâb-ı Hak buyuruyor ki: «Rabbin kat'î olarak ferman buyurdu ki: Yalnız kendisine ibâdet ve analarınıza babalarınıza iyilik edersiniz, şâyet onlardan biri yahut her ikisi birden yanında kocar ve elinize bakacak bir duruma düşerse sakın onlara üf, aman deme, bıkkınlık gösterme, yüzlerine bağırma, sert söyleme, onlara tatlı sözler söyle, onlara karşı merhamet ve saygı kanatlarını aç, yerlere kadar yay ve de ki: Rab-bim, onlar beni küçük yaşımda iken nasıl merhametle beslemiş, büyütmüş-lerse, sen de onlara merhamet et. Rabbiniz kalbinizdekini, ananıza babanıza karşı içinizde beslediğinizi, en iyi bilir, onlar hakkında iyilik ederseniz Allah sizi yarlıgar, çünkü O, günah yaptıkça tevbe edenler hakkında gafurdur.»

Yukarıda okuduğum hadis-i şerîfi de Ashabdan mes'ûd'un oğlu Abdul-lah rivâyet ediyor (Allah ondan razı olsun) diyor ki: Resulullahdan sordum:

- Allah indinde en efdal ibadet nedir?
- Vaktinde kılınan namazdır.

(1) Sûre-i İsrâ, âyet: 23-25.

(2) Riyâzü's-sâlihîn, Cilt 2, Sayfa 398 (Buhârî Müslim Hadisi).

— Ondan sonra hangi amel?

— Ana ve babaya iyilik etmek, ihsanda bulunmaktır.

— Daha sonra efdal olan ibadet hangisi?

— Mahınla, canınla Allah yolunda savaş yapmaktır, buyurdu Peygamberimiz.

Aziz Müslümanlar, anamıza ve babamıza karşı çok önemli vazifelerimiz olduğu okuduğumuz âyet ve hadîslerle ayan beyan bildiriliyor. Allahu Teâlâ Hazretleri bütün insanlardan ilk önce kendini tanımasını ve şuurlu ibâdet etmesini emir ettikten sonra da insanın sebep-i hayâtı olan anasına ve babasına karşı olan vazifelerini tâyin ediyor ve bu mühim vazifelere riâyet etmelerini kesin olarak istiyor. Müslümanlıkta ana ve baba hakkı o kadar önemlidir ki, Allahu azîmüşşan, insanların kendine itaat ettikten sonra ana-babalarına itaat etmelerini istiyor. Medenî toplulukların ilk şeklini teşkil eden unsurun âile olduğu hepinizin mâlûmudur. İşte bu âilenin ruh yapısını da ana ile baba meydana getiriyorlar. Bütün ferdler vatanına, millete, dînine ve içinde yaşadığı topluma karşı borçlu bulunduğu sevgi, saygı ve hizmet duygularını ilk önce ana kucagında baba ocağında öğrenir. Kanımızı kanından, canımızı canından aldığımız bu şefkat dolu insanların hakları tâ ana rahminde başlar ve hayatımızın sonuna kadar devam eder. Anamız ne zahmetlerle bizi dokuz ay karnında taşımış, bin bir türlü çile ile büyütmüş, sabahlara kadar uykusuz kalarak beşiğimizin üstünde durarak meme vermiş, hep bizim rahatımızı düşünüp kendisi rahat yüzü görmemiştir. Bize hemen herşeyi onlar öğretirler, hayatı, neşeyi, gülüp oynamayı, eğlenip sevinmeyi, sevmeyi, seilmeyi, şefkatı, merhameti, yemeyi, giymeyi, tahsili, terbiyeyi, dili, dîni v. s.. Kışın soğuklarda, yazın sıcaklarda hep bizim için didindiler. Öğrenmeden kırımızı temizlediler, bir defa olsun bu run kıvrımadılar, yüz ekşitmediler, her zaman sevip okşadılar, aman yavrum birşeycik olmasın diye üstümüze titrediler. Biz onların himâyesine muhtaç iken hayatın bütün acılarına katlandılar. Hemen her zorluğa azimle göğüs gerdiler ve bunları candan, yürekten yaptılar. Bizden birşey beklediklerinden değil, sadece evlâdım diye yaptılar. Bunun için ana ve babanın hakkı pek büyüktür.

Bir gün huzur-ı Peygambere, anasından şikâyet eden bir genç geldi ve dedi ki :

— Yâ Resulallah, dili fena, ağzı bozuk benim bir ihtiyar anam vardır. Bana çok ezâ ve cefâ çektiriyor, ben bu kötü muâmeleye mukabele etmiyor, bilâkis nafaka, melbusat ve diğer ihtiyaçlarını da temin ederek iyilik ediyorum. Bütün bunlara rağmen anamın ezâ ve cefâsı devam ediyor ve haddinden fazla hakaretlere mâruz kalıyorum. Buna ne yapmamı buyurursun?

Hâtemül Enbiyâ Efendimiz :

— Ananın hakkını ödemeğe gayret et, vallahi vâliden senin etini çek-

se, gene de sende olan hakkının dörtte birine değil, belki yüzde birine bile tekabül etmez. Biliyor musun Cennet anaların ayakları altındadır.

Tekrar o zât, Resulullah Efendimizden ana ve baba hakkının bu kadar ehemmiyet ve azametinin neden ileri geldiğini sorunca, Resûl-i Ekrem Efendimiz cevaben buyurdular ki :

— Ebeveynin, senin en âciz ve zayıf zamânında evlâdımız yetişsin diye senin hayatını koruyarak bir çok fedakârlıklara katlandılar. Sen ise şimdi onların biran önce ölmelerini istiyorsun, kendi aklınca hür ve müstakil kalacağını sanarak hayatlarının son bulmasını diliyorsun. Yaşamak için onlardan duâ aldın, onların ölmesi için duâ ediyorsun. Hayatla memâtı mukayese edersen bu hakkın ne kadar büyük olduğunu anlarsın, buyurdu. Bununla beraber madem ki sen ananın ezâ ve cefâsına karşı iyi muamelede bulunuyorsun tebrike şâyansın, bu halde devam et, zira az ve öz amellere Cenâb-ı Hak çok sevap verir.

Din kardeşlerim, işte kadir Mevlâmız, bizlere evvel emirde ülûhiyetine karşı birer kul olarak yüklü bulunduğumuz vazifelerimizi ifâdan sonra ana ve babamıza karşı olan vazifelerimize çağırıyor. İnsanlar arasında iyi geçinmek insanlığın ilk şartından olmakla beraber, biri diğerine karşı sevgi ve saygı göstererek iyi muâmele etmekle mükelleftir. Zira bu tabîî bir zâretir. Şu kadar ki, bu dayanışma aralarındaki akrabâlık ve yakınlık derecesine göre az veya çok olur. Kardeşler arasında bu yakınlık âzamî haddini bulduğundan dolayı bunlar arasındaki sevgi ve saygı da âzamî derecede olur. Ana ve babada ise bu yakınlık âdetâ insanın kendi nefsi derecesinde olduğundan hâliyle insan bunları kendi nefsi gibi sever ve sayar. Bunun içindir ki, insanın en güzel muâmelesine kimin daha ziyade lâıyk olduğunu soran bir kimseye Peygamberimiz Efendimiz : «Anan, anan, anan...»

Âziz ve muhterem cemaat, şüphe yok ki, evlâdın gelişmesi ve ilerlemesi ana ve babanın saygı gayretlerine bağlıdır. Ana ve babanın evlâtlar üzerinde nasıl hak ve hukuku varsa, evlâdın da ebeveyn üzerinde bir takım hakları vardır. Mensûb oldukları millete ve hattâ bütün beşeriyete en faydalı bir unsur, en mükemmel bir evlâd kazanıp hediye etmek akli selim sâhibi her ana ve babanın başlıca vazifesidir. Bununla beraber evlâdlarını bulundukları zaman için değil, belki onların yetişecekleri bir istikbal için hazırlamak da bir vazifedir. Hz. Âli radiyallahu anh : «Evlâdınızı zamanları için tâlim ve terbiye ediniz, çünkü onlar sizin zamanınızdan başka bir zaman için yaratılmışlardır. Evlâdını seven, onların yarınlarını hazırlayıp, yetişecekleri zaman kendilerinden ne gibi hizmet bekliyorsa ona göre sağlam bir zemin hazırlamalıdır. Çocuklarımızın iyi yetişmeleri ana ve babaya bağlı olduğu gibi, onların insaniyete ve cemiyete karşı muzır bir mikrop gibi yetişmeleri de yine ana ve babanın tutumuna bağlıdır. Zira çocukların, içtimâî, sıhhi ve ahlâkî bir çok maddî ve manevî hastalıklara mâruz kalmaları çok zaman veraset yoluyladır. Herhangi bir âile fertlerinin cemiyete ha-

yırlı ya da hayırsız olma durumu, gördüğü terbiyeye bağlıdır. İşte bunun içindir ki, Hazret-i Peygamber Efendimiz: «Çocuklarınıza ikram ediniz, iyi bakınız, güzel terbiye ediniz, terbiyelerine çok dikkat ediniz.» buyurmuşlardır. Bilhassa küçük yaşlarda her âfet ve kötü huylardan korunması için bütün şefkat kanatlarının üzerlerine gerilmesi gerekir. Körpe dimağları kötü işlerle ifsâd etmeyin, unutmayınız ki, dünyada bütün davranışlarınızdan sorumlusunuz ve nezdi ilâhîde, nahos olan işlerinizin cezâsını çekeceksiniz. İslâm'da ananın, babanın hakkı pek büyüktür.

Hamza AYAN
